

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Sjövalla	1821 - 1888	N58°11,999'	E16°25,016'	1511
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Torp-nr

Torpet Sjövalla tillkom i Husförhörlängden 1821. Första torpare var Anders Andersson, född 1794 i Yxnerum, och Stina Olofsdotter, född 1783 i Hannäs. De flyttade in med sina två söner Anders och Magnus, födda i Yxnerum 1812 respektive 1819. 1822 föddes det första barnet i Sjövalla, sonen Carl Olof. Carl dog endast 4 år gammal av slag [*barn dog hastigt utan förklaring*], samma år 1826 som familjen flyttade tillbaka till Yxnerum.

Sista torpare i Sjövalla var Anders Månsson, född 1776 i Tryserum, och Stina Andersdotter, född 1786 i Åtved. De flyttade från Skinnebo Hörnstad 1826 med sina döttrar, alla tre födda i Hannäs, Maja Lena 1813, Anna Cajsa 1818 och Gustafva 1823. År 1836 dog Anders av håll [*smärta*] vid 60 års ålder. Änkan Stina var utfattig och mycket sjuklig, och hon befriades från dagsverken. Stina var 56 år när hon dog 1843. Dödsorsaken angavs inte.

Nyblivna änkan Eva Andersdotter, född 1807 i Hannäs, kom från Rössel och flyttade in 1843 efter Stina. Hon hade fyra barn födda i Hannäs, Carl Anton 1833, Anders August 1836, Nils Petter 1839 och Mathilda Charlotta 1841. I Husförhörlängden 1845-1850 skrivs Eva som utfattig och 1850-1856 som fattighjon.

År 1855 flyttar fler personer in hos Eva i Sjövalla. Änklingen Magnus Stolt kommer från Giltebo Carlsborg, fattighjonet pigan Carin Andersdotter, kommer från Giltebo Solliden, och änkan Eva Lotta Andersdotter med sina fem barn kommer från Bjärkebo Strömshult.

I Husförhörlängden 1857-1862 benämns Sjövalla Fattighus. Boende i stugan ökar efter hand, och år 1862 bor det totalt sjutton personer, barn och gamla, i Sjövalla Fattighus. Antalet boende ökar än mer, och år 1880 bodde totalt tjugofem personer, barn och gamla, i Sjövalla Fattighus. Kan alla tjugofem ha bott i ett och samma hus eller fanns det fler boningshus?

Husgrunden är helt överväxt och går ej att mäta, men den är inte många kvadratmeter. Någon mer husgrund har vi inte funnit på platsen.

Under 1880-talet började Sjövalla avvecklas som fattighus, och i oktober 1888 flyttade de åtta sista boende. Fem fattighjon flyttade till Fredriksbergs Fattighus vid Fredriksbergs skola i kyrkbyn, och tre fattighjon flyttade till Mantorp Linaborg. "*Huset Linaborg ägdes av Hannäs församling till inhysegård åt dess fattiga*", medan tomten tillhörde Grävsätter. Efter 1888 stod Sjövalla tomt, och försvann ur Husförhörlängden.

Torpskylt är uppsatt i spisröset i husgrunden 2022.

Livet i fattighusen

"För att hjälpa hjonen på fattighuset finner Emil på råd – han lurar kommandoran att trilla i en varggrop som han har gillrat med en korv. Medan hon satt fast nere i varggropen tog Emil med sig de andra fattighjonerna hem till sig och serverade dem en riklig julmåltid. I själva verket serverade han dem varenda smula av all den julmat hans (för tillfället frånvarande) mor hade förberett för att nästa dag bjuda sina viktiga, men enligt Emil redan alltför tjocka, gäster."

Emil och kommandoran är fiktion, men fattighjon och fattighus var en realitet. I 1800-talets Sverige rådde en utspridd fattigdom. Att hjälpa utsatta människor var ofta kopplat till kyrkan och ansågs vara en moralplikt. Många bodde i så kallade "fattighus" eller "fattigstugor", hem som ägdes av socknen

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Sjövalla	1821 - 1888	N58°11,999'	E16°25,016'	1511
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Torp-nr

och inhyste samhällets allra mest utsatta. Fattighusens villkor var bristfälliga och de gamla och handikappade fattighjonen fick oftast hjälpa och ta hand om varandra.

År 1829 fanns det 1 279 fattighus på den svenska landsbygden vilket är ungefär i hälften av socknarna. Troligen fanns det ännu inte något fattighus i Hannäs socken det året. Sjövalla var torp, Fredriksberg var klockarbostad och Linaborg byggdes som garvarbostad 1837.

Genom 1847 års fattigvårdförordning skulle i varje socken finnas en fattigvårdsstyrelse. Verksamheten reformerades genom 1918 års fattigvårdslag och varje kommunalförvaltning utgjorde ett fattigvårdssamhälle. Fattigvårdsauktioner och rotegång förbjöds, och fattigstugorna blev ålderdomshem och möjligheten att överklaga återinfördes.

Fredriksbergs Fattighus till höger om skolbyggnaden. HBF nr 2231.

Fredriksbergs Fattighus som nu är rivet.

Flickor i sina Tjustdräkter, som de hade sytt inne i Fattighuset till Västerviks-utställningen 1933, där de skulle defilera för Gustaf V.

HBF nr 369.

Husgrunden med spisiröset

och källargropen strax intill. Foton SP 2022.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Sjövalla	1821 - 1888	N58°11,999'	E16°25,016'	1511
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Torp-nr

L2012:7566 Lägenhetsbebyggelse
Möjlig fornlämning

Namn på lämning
Sjövalla

Beskrivning av lämning
Bebyggelselämning, sentida, bestående av en husgrund efter torp. Kraftig eldstadsrest.
Beskrivningen är inte kvalitetssäkrad. Information kan saknas, vara felaktig eller inaktuell.

Centrumkoordinater (SWEREF 99 TM N,E)
N 6451845, E 583274

Del ur karta RAÄ Fornsök 2024

Anm.
Fornlämning.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Jämtbygget	- 1818	N58.	E16.	1512
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater		Torp-nr

Det är inte känt när Jämtbygget kom till. Stugan finns inte nämnd i handlingarna till Storskiftet 1774 eller till Storskiftet 1818. Det är heller inte känt var stugan låg, om den fanns på Fåfalla Frälsegård eller Skattegård. Eftersom ingen känd husgrund eller plats finns, finns det ingen skylt uppsatt.

Jämtbygget finns i Dödboken 1813 och i Husförhörslängden under åren 1814 till 1818, men är borta i Husförhörslängden 1821-1825.

Hustrun Catharina Svensdotter, född 1754, dog i Jämtbygget den 11 september 1813 av slag vid 59 års ålder, enligt Dödboken. Var Chatarina fattighjonet Jon Eklunds hustru, se nedan, eller vems hustru var hon?

Enligt Husförhörslängden 1814-1818 bodde i stugan fattighjonet Jon Eklund, född 1742 i Moheda, samt två änkor, Cajsa Andersdotter, född 1774 i Yxnerum, och Brita Andersdotter, född 1760 i Hannäs. Brita hade två barn, Cajsa Greta Stenbäck, född 1811 i Gusum, och Johannes, född 1806 i Högliden på Bredal. Änkorna och barnen flyttade därifrån senast 1818.

Fattighjonet Jon Eklund flyttade från stugan 1819 eller 1820 och var den sista som bodde i Jämtbygget.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Dynstad	- 1937	N58°12,513'	E16°25,101'	1513
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater		Torp-nr

Soldattorpet Dynstad tillhörde Kungliga Kalmar Regemente och Sevedes Kompani. Kalmar regemente var ett infanteriförband inom svenska armén som verkade i olika former åren 1623-1927. Förbandsledningen var förlagd i Eksjö garnison i Eksjö. År 1816 fick samtliga regementen ett ordningsnummer där Kalmar regemente tilldelades № 20. År 1892 ändrades numret till № 21, och från 1914 tilldelades Kalmar regemente beteckningen I 21.

Rotetavlan/soldatbrickan hängde på soldattorpets gavel mot vägen. Soldattorpet Dynstads rotetavla var i trä och 55x38,5 cm stor.

På rotetavlan framgick regementet, kompaniets namn och soldatens nummer. Text på rotetavlan i Dynstad:

№ 21 Kungli
Kalmar Regemente
Sevedes Kompani
№ 4
Fåfalla

Rotetavlan från Dynstad.
HBF invnr 892.

Det är inte känt när soldattorpet Dynstad kom till. Soldattorpet finns i husförhörlängden 1814. Soldat № 4 var 1814 Petter Dök, född 1785-07-25 i Gamleby. Petter var gift med Lena Jaensdotter, född 1789 i Dalhem. De hade en dotter Anna Sofia, född 1812-11-29 i Dalhem. Redan 1815 flyttade familjen till Mogata.

Efter Petter Dök kom soldaten Salomon Kleg, född Svensson 1795-01-29 i Hannäs Hägerstad. Salomon var gift med Maja Abramsdotter, född 1789 i Vårdsnäs. Salomon och Maja flyttade till Ukna 1823.

Soldaten Petter Sköld, född 1798 i Hannäs, kom efter Salomon Kleg. Annandag jul 1827 gifte sig Petter med Fredrika Wilhelmina Hultman, född 1803 i Stockholm. Fredrika var piga i Tjustad i Ukna. I augusti 1828 föddes dottern Christina Wilhelmina. Lyckan varade inte länge, redan ett år senare i oktober 1829 dog Petter av slag [*slaganfall, stroke*], endast 31 år gammal. Änkan Fredrika återfick arbete som piga i Tjustad, och flyttade tillbaka i maj 1830 med sin ännu inte två år gamla dotter.

Det kom ingen ny soldat direkt efter Petter Sköld, utan ett torparpar bodde i Dynstad under åren 1833 till 1838 tills nästa soldat Petter Nord flyttade in.

Soldat Petter Nord, född 1813 i Dalhem, kom till Dynstad 1838 från Dalhem. I Dynstad bodde även pigan Brita M. Fågelgrén, född 1813 i Grebo, med sina barn Sara Lotta 1837 och Carl Magnus 1839. I maj 1840 gifte sig Petter och Brita, och två år senare i april 1840 föddes sonen Gustaf Alfrid.

Efter Petter Nord kom soldaten Jonas Fredrik Wolt, född 1825 i Odensvi, från Dalhem 1850. Han var gift med Christina Elisabet Gylfe, född 1830 i Dalhem. Jonas Fredrik Wolt var soldat № 4 i Fåfalla under 28 år. Familjen fick nio barn under åren i Dynstad; Emma Christina 1852, Anna Maria 1854, Hilma Mathilda 1857, Jonas Anton 1859, Augusta Sophia 1861, Emilie Charlotta 1864, Carl Fredrik 1867-05-02, Carl Hilarius 1869 och Emelie Charlotta 1872. Tre barn dog unga. Jonas Fredrik och Christina Elisabet hade två hemmavarande barn när de flyttade till Gamleby 1878.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Dynstad	- 1937	N58°12,513'	E16°25,101'	1513
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater		Torp-nr

Nästa soldat var David Albin Rustan, född 1860 i Hallingeberg. 5 fot 9 tum lång. Han flyttade till Dynstad från Hallingeberg 1881 tillsammans med sin hustru Anna Eugenia Karlsdotter, född 1863 i Gamleby, och barnen Alma Josefina Albertina Eugenia 1884 och Johan Hugo Albin 1887. David Albin slutade som soldat 1887 och i januari 1888 emigrerade familjen till Norra Amerika.

Samtidigt med soldatfamiljerna Nord, Wolt, Rustan och Sandell bodde tidvis även brukare, arrendatorer och arbetare med sina familjer i Dynstad. Fanns där fler än ett boningshus?

Rekryten Karl Axel Nilsson Sandell, född 1871 i Gärdserum, flyttade 1890 till Dynstad från Gärdserum. Han gifte sig 1895 med Anna Augusta Levina Andersdotter, född 1876 i Gärdserum. Makarna fick under sin tid i soldattorpet elva barn. Det första, sonen James föddes 1895, men levde knappt två veckor. Därefter föddes i tur och ordning; Einar 1896, Alfons 1898, Judit 1901, Gillis 1903, Svea 1905, Rut 1908, Sally 1910, Hillevi 1912, Anna 1914 och sist Elvy 1918, som alla uppnådde vuxen ålder. När Anna dog 60 år gammal av hjärtslag i mars 1937 var alla barnen utflyttade. Karl-Axel flyttade från Dynstad till Ringarum i december samma år. Därefter stod Dynstad tomt.

Karl-Axel Sandell var den siste soldaten N° 4 Fåfalla vid N° 21 Kungliga Kalmar Regemente Sevedes Kompani från år 1890 till det år han pensionerades eller längst till 1927 när I 21 upphörde. Karl-Axel var även den siste boende i Dynstad.

Fotot är sannolikt taget 1911, eftersom de tre yngsta barnen saknas på fotot. HBF nr 1596.

Torpskylt är uppsatt i spisröset i husgrunden 2024.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Dynstad	- 1937	N58°12,513'	E16°25,101'	1513
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater		Torp-nr

Uppsättning av torpskylt i spisröset på husgrunden i Dynstad.

Källaren i Dynstad. Foton SP 2024.

Källarens koordinater N58°12,482' och E16°25,075'.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Dynstad	- 1937	N58°12,513'	E16°25,101'	1513
Torpgrund	Tid	GPS-koordinater		Torp-nr

L2012:7914 Lägenhetsbebyggelse
Fornlämning

Namn på lämning
Dynestad

Beskrivning av lämning
Torplämning, ca 70 x 20-30 m (ÖNÖ-VSV), bestående av 1 husgrund med spismursröse och 1 uthusgrund.

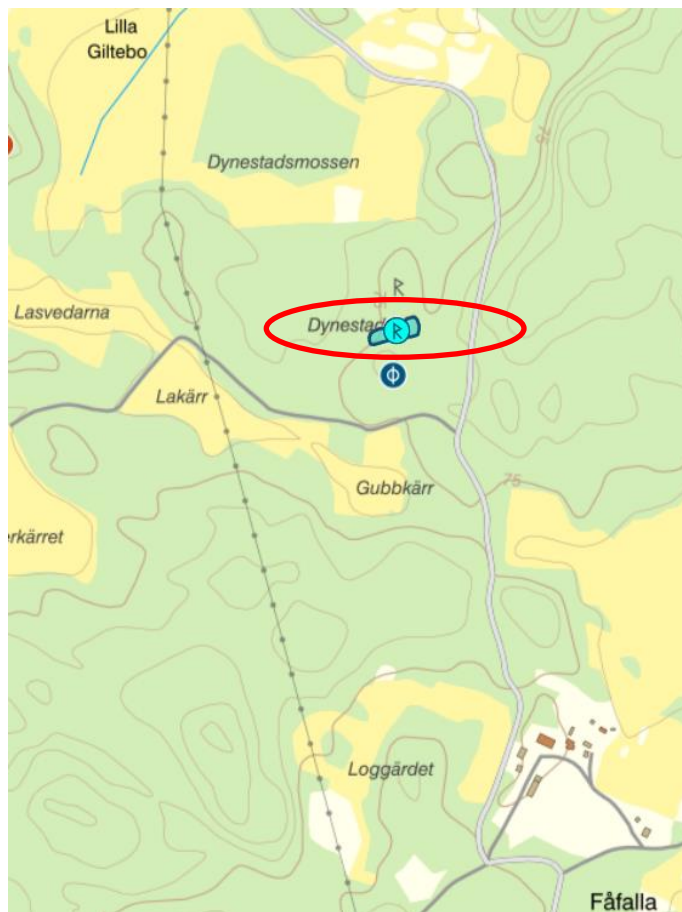
Husgrunden med spismursröse är 8,5 x 5 m (Ö-V) och intill 0,5 m h, bestående av en ställvis kraftig överväxt syllstensgrund av naturstenar och tuktade stenar. Spismursröse i NV hörnet, 4 m diam och 1,2 m h, av sten och tegel.

Uthusgrunden, belägen i områdets V del, är 17 x 5 m (NNÖ-SSV) och intill 0,3 m h, bestående av en ställvis något utfallen stengrund av naturstenar och tuktade stenar. Syllstenar saknas utefter en 5 m l sträcka i grundens mittparti. Anlagd i svag V-sluttning, varför endast grundens VNV långsida och kortsidorna är iakttagbara.

I området mellan de båda husgrunderna är en äldre mindre odlingsyta och i området återfinns några röjningsrösen.

Läget för soldattorp enligt lantmäteriakt från år 1817.

Centrumkoordinater (SWEREF 99 TM N,E)
N 6452804, E 583325

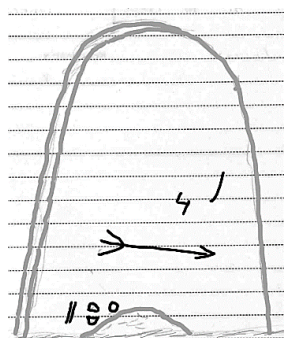
Del ur karta RAÄ Fornsök 2024.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Väghållningssten	N58°12,017'	E16°24,953'	1520
Vägmärke	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

RAÄ Inventeringsbok
79-10-09 A.P.

Foto SP 2022.

I äldre tider hade bönderna/ jordbruksfastigheterna skyldighet att underhålla delar av de allmänna vägarna, och styckena markerades med väghållningstenar/-stolpar.

Stenen är sönderslagen i toppen i samband med att vägkanterna slås med kedjor. De bitar som hittats har limmats på, men en del saknas.

Lämnings-nr L2012:8284 RAÄ-nr Hannäs 159:1 Vägmärke

Lämningstyp Väghållningssten

Antikvarisk bedömning Fornlämning

Beskrivning av lämning Väghållningssten, granit 0,45 m hög, intill 0,45 m bred och 0,18 m tjock. På stenens ÖSÖ sida kan följande tydas enligt skiss i inventeringsboken, se bild. Texten är skriven med vit färg. Den nedersta delen täcks av en mindre sten.
Anm. Någon text går inte längre att finna på stenen.

Lämnings-geometrier Centrumkoordinater (SWEREF 99 TM N,E)
N 6451883, E 583207

Orientering I vägkant 2 m NV om körväg mellan bilskrot och Fåfalla, öster om Berget och norr om Sjövalla.

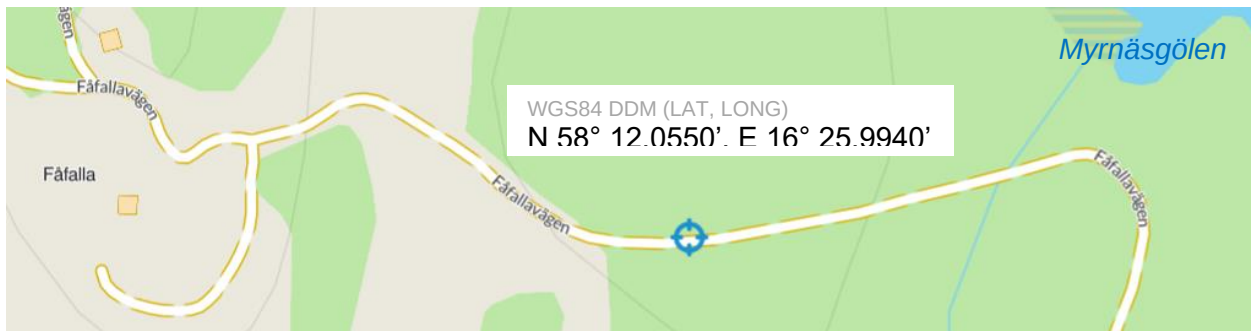
Skylt Uppsatt vid stenen 2022.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Väghållningssten	N58°12,055'	E16°25,994'	1521
Vägmärke	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

I äldre tider hade bönderna/jordbruksfastigheterna skyldighet att underhålla delar av de allmänna vägarna, och styckena markerades med väghållningstenar/-stolpar.

Foto SP 2022.

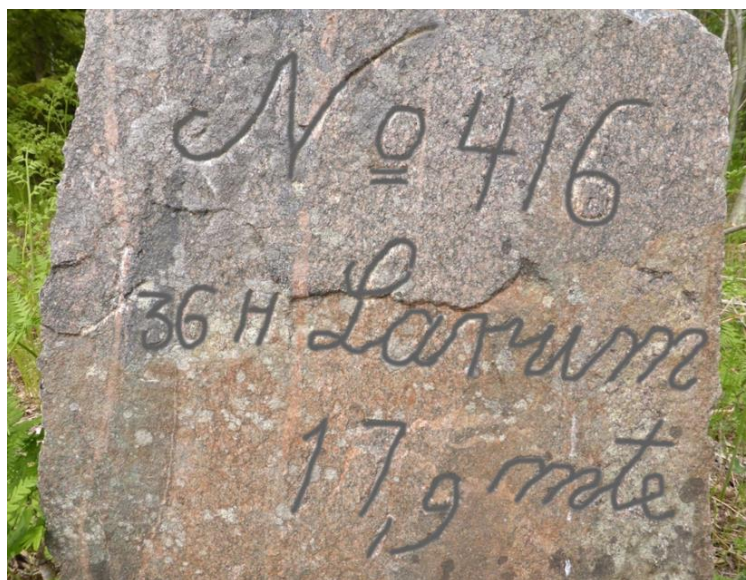

Foto SP 2023.

Lämnings-nr	Saknas RAÄ-nr Saknas Vägmärke
Lämningstyp	Väghållningssten
Antikvarisk bedömning	Saknas
Beskrivning av lämning	Väghållningssten, granit 0,7 m hög, 0,5 m bred och 0,1 m tjock. På stenens ÖSÖ sida kan tydas N 416, 36 H Larum, 17,9 mtr.
Lämnings-geometrier	Saknas
Orientering	2,9 m från vägkanten av körvägen mellan Fåfalla gård och Myrnäsgölen.
Skylt	Uppsatt vid stenen 2022.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Väghållningssten	N58°12,074'	E16°26,280'	1522
Vägmärke	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

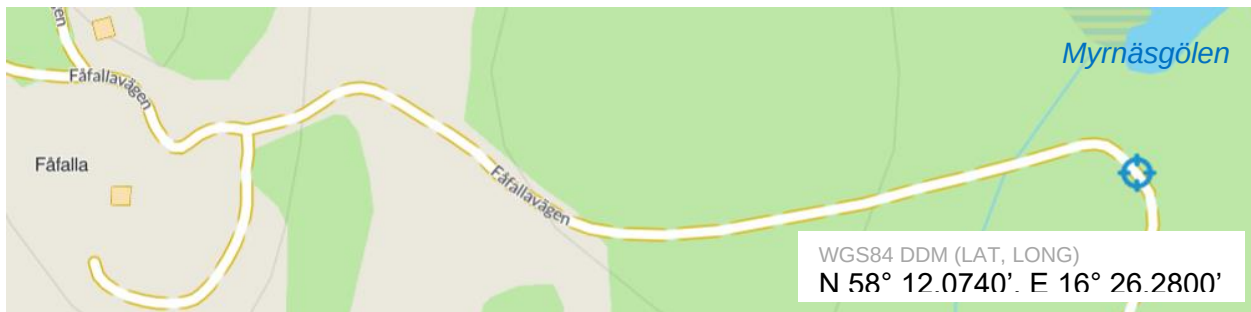

Foto SP 2022.

I äldre tider hade bönderna/jordbruksfastigheterna skyldighet att underhålla delar av de allmänna vägarna, och styckena markerades med väghållningstenar/-stolpar.

Lämnings-nr	Saknas RAÄ-nr Saknas Vägmärke
Lämningstyp	Väghållningssten
Antikvarisk bedömning	Saknas
Beskrivning av lämning	Väghållningssten, granit 0,7 m hög, 0,2-0,3 m bred och 0,1-0,3 m tjock. Någon text går inte att finna på stenen.
Lämnings-geometrier	Saknas
Orientering	0,4 m från vägkanten av körvägen vid Myrnäsgölen.
Skylt	Uppsatt vid stenen 2022.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Väghållningssten	N58°12,065'	E16°26,279'	1523
Vägmärke	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

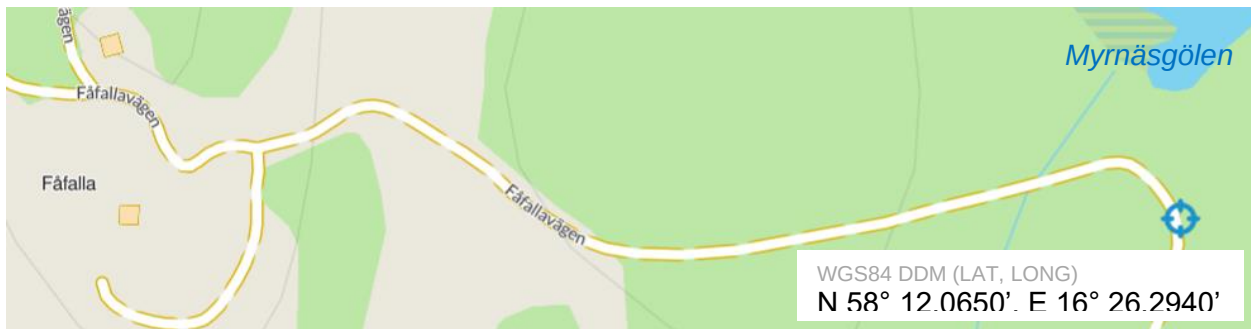

Foto 2022.

I äldre tider hade bönderna/jordbruksfastigheterna skyldighet att underhålla delar av de allmänna vägarna, och styckena markerades med väghållningstenar/-stolpar.

Lämnings-nr	Saknas RAÄ-nr Saknas Vägmärke
Lämningstyp	Väghållningssten
Antikvarisk bedömning	Saknas
Beskrivning av lämning	Väghållningssten, granit 0,35 m hög, 0,25-0,35 m bred och 0,15-0,35 m tjock. Någon text går inte att finna på stenen.
Lämnings-geometrier	Saknas
Orientering	2 m från vägkanten av körvägen vid Myrnäsgölen.
Skylt	Uppsatt vid stenen 2022.

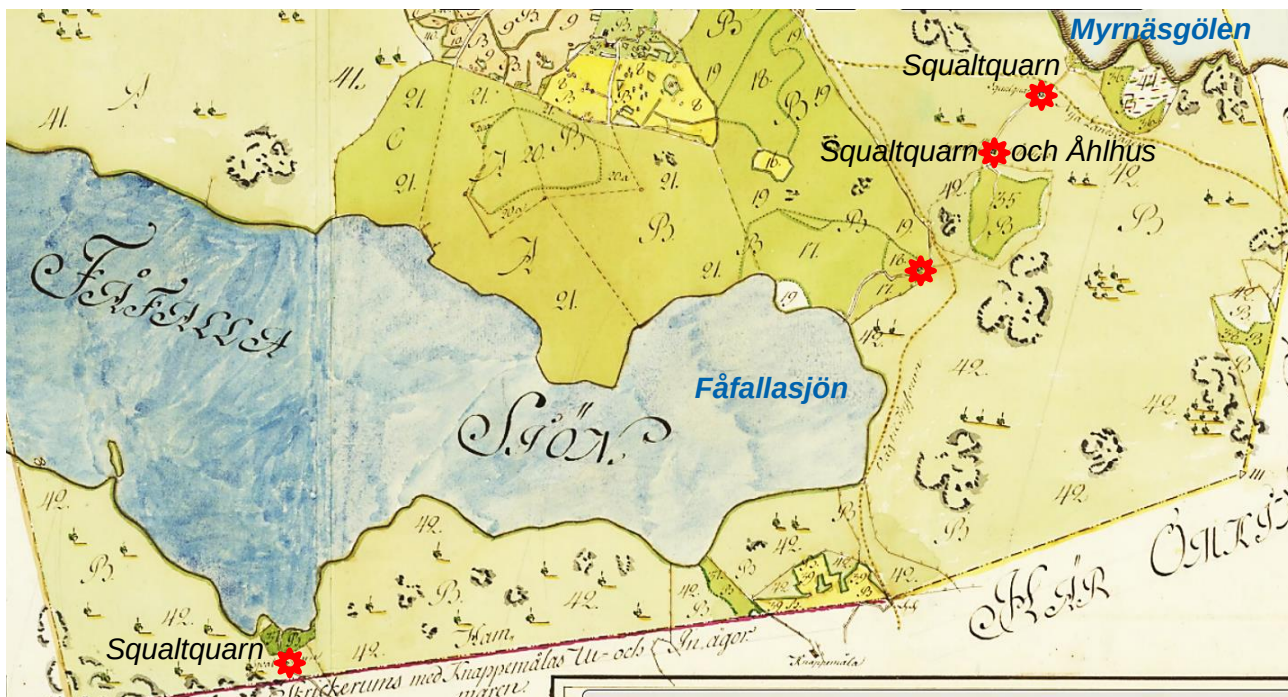
Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Skvaltkvarn	1700 – 1800-tal	N58°12,021'	E16°26,165'	1524
Fornlämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

I Storskifteshandlingarna från 1772 för Fåfalla by med två halvhemman, Skattegården och Frälsegården, kan man i beskrivningen läsa:

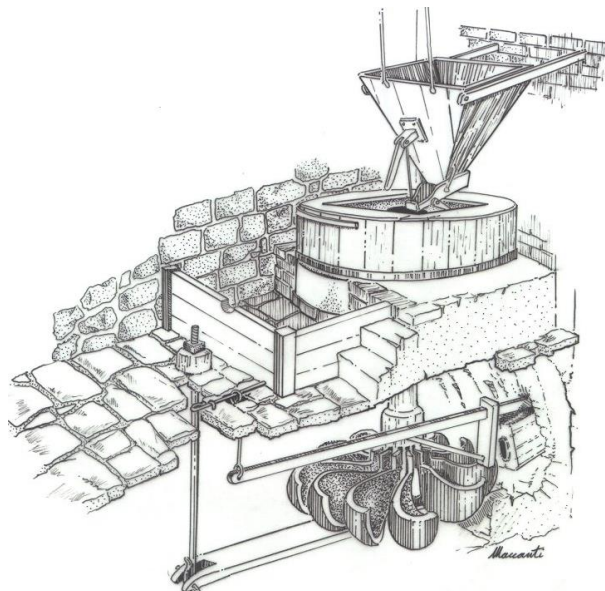
"45. Squalteqvarnar gå allenast höst och vår, och nyttjas efter gammalt därefter är ett litet ålhus, föga värt, nyttjas dock tillhopa."

På Storskifteskartan från 1772 finns inritat

- tre skvaltkvarnar och ett ålhus mellan Myrnäsgölen och Fåfallasjön på Storskifteskartan från 1772,
- och en fjärde skvaltkvarn på Hammaren söder om Fåfallasjön, nästan på gränsen till Knappemålas mark, se 1528.

Skvaltkvarnen eller skvaltän är den enklaste vattendrivna kvarnen för malning av säd. Den förekom i små bäckar och vattendrag. Anläggningen hade ett liggande vattenhjul med vertikal axel till en roterande kvarnsten i ett mindre kvarnhus över. Ovan kvarnhuset låg en fördämning och från denna leddes vattnet till kvarnhjulet i en träränna. Skvaltkvarnen kunde drivas av vattenflödet även i små bäckar med liten fallhöjd.

Skvaltkvarnens funktionssätt.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Skvaltkvarn	1700 – 1800-tal	N58°12,021'	E16°26,165'	1524
Fornlämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Ålhus eller ålkista är en fångstanordning, avsedd till att fånga ålar som vandrar nedströms mot havet. Den består av en vattenränna med fall nedåt kistan (ålkaret), som är fyrkantigt, ofta av timmer eller brädor. Kistan är försedd med gallerbotten, så vattnet rinner igenom, men så tät att ålarna blir kvar. Rännan är försedd med en lucka så att vattnet kan stängas av vid vittjningen.

Bild digitaltmuseum.se.

Skylt är uppsatt 2022 vid stenfoten av kvarnhuset för den mittersta skvaltkvarnen med ålhus.

Stenfoten av kvarnhuset.

Trolig plats för kvarndammen. Foton SP 2022.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Ångsåg	1920 – 1930-tal	N58°12,093'	E16°26,307'	1525
Kulturhistorisk lämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Ählmans ångsåg vid Myrnäsgölen. HBF nr 451-583-769.

Fr.v.:

Karl Johansson, Tryserum
Karl Hultman, Valdemarsvik
Karl Svensson, Rumhult
Byggmästare Ivan
Johansson, Gusum
Karl-Oskar Nilsson, Fåfalla
Glasmästare Sivert
Johansson, Valdemarsvik
Frans Ekström, Östantorp
Karl Andersson, Strömshult
Alvar Petersson, Knappemåla
Ivar Nilsson, Valhall
Ferdinand Johansson, Valhall

Sigfrid "Sigge" Ählman bildade AB C.E. Petterssons Trävarufabrik 1916, och samma år köpte han även den östra gården i Fåfalla i Hannäs där familjen i decennier framöver kom att tillbringa alla somrar. Han kom att lägga stor energi på förbättringar av gården och testade där flera nya idéer.

Han anlade en mindre ångsåg vid Myrnäsgölen. I bäcken från Myrnäsgölen anlade han en farm för sumpbäver, nutria kallad, som tagits in från Sydamerika för pälsens skull.

På gårdens marker och satsade han stort på fruktodling och planterade flera åkrar med en mängd fruktträd. Han var delägare i Tjust Frukt och i Valdemarsviks Musteriförening.

Sigge Ählman hade en heltidsanställd trädgårdsarbetare på Fåfalla, Oskar Karlsson, under åren 1929-41. Det var Oskar som planterade fruktträden, och som odlade vindruvor i växthuset. Oskar och hans hustru Elin bodde i Berghäll.

Elin Karlsson t.v. under druvstockarna i växthuset på Fåfalla. HBF nr 3050.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Ångsåg	1920 – 1930-tal	N58°12,090'	E16°26,298'	1525
Kulturhistorisk lämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Sigge Ählman och hans svärfar hade tidigt en flyttsåg vid Kvarnvik i Hannäs och den flyttades på 1920-talet till Myrnäsgölen på Fåfalla. När Grännässågen köpts 1936 koncentrerades sågning dit och sågen vid Skedshult och Fåfalla kom att läggas ner inom några år. En del av sågverket vid Myrnäsgölen flyttades sedan på 1940-talet till Valdemarsvik.

Ångsågarna fungerade till en del som perpetuum mobile, så till vida att de drevs med sitt eget sågspån. Det var dock en eldfarlig verksamhet, och många ångsågar brann ner till grunden förr eller senare.

*Sågen vid Myrnäsgölen vid Fåfalla inspekteras.
HBF nr 2772.*

Skylt är uppsatt vid grunden av såghuset 2023.

Ekonomiska kartan 8G 0h 1945

Grunden av såghuset vid Myrnäsgölen. Foto SP 2023.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Sumpbäverfarm	1930 – 1940-tal	N58°11,922'	E16°26,135'	1526
Kulturhistorisk lämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Karin, dotter till Oskar och Elin Karlsson i Berghäll, vid bäcken från Myrnäsgölen till Fåfallasjön, nedanför sumpbäverfarmen, på 1930-talet. HBF nr 2586.

På 1930- och 40-talet fanns en sumpbäverfarm i bäcken från Myrnäsgölen till Fåfallasjön. Farmen drevs av Sigfrid "Sigge" Ählman, som vid tidpunkten ägde Fåfalla. Historiskt enligt Storskiftet 1772 fanns i bäcken tre skvaltkvarnar som gick endast höst och vår, och ett litet gemensamt ålhus.

Mellan Valdemarsviksvägen och badplatsen vid Fåfallasjön finns betongresterna av burarna kvar, där sumpbävrar hölls i fångenskap. Det är 36 stycken burar och grindarna går fortfarande att öppna. Bäcken är helt uttorkad idag.

Bäverfarmen i bäcken mellan Myrnäsgölen och Fåfallasjön. Foto tillhörigt Sigge Ählman dy. HBF nr 2776.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Sumpbäverfarm	1930 – 1940-tal	N58°11,922'	E16°26,135'	1526
Kulturhistorisk lämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Sumpbäver eller nutria (*Myocastor coypus*) är en stor, bäverliknande gnagare, som ursprungligen härstammar från Sydamerika, men som under början av 1900-talet inplanterades till flera andra världsdelar för sin päls skull.

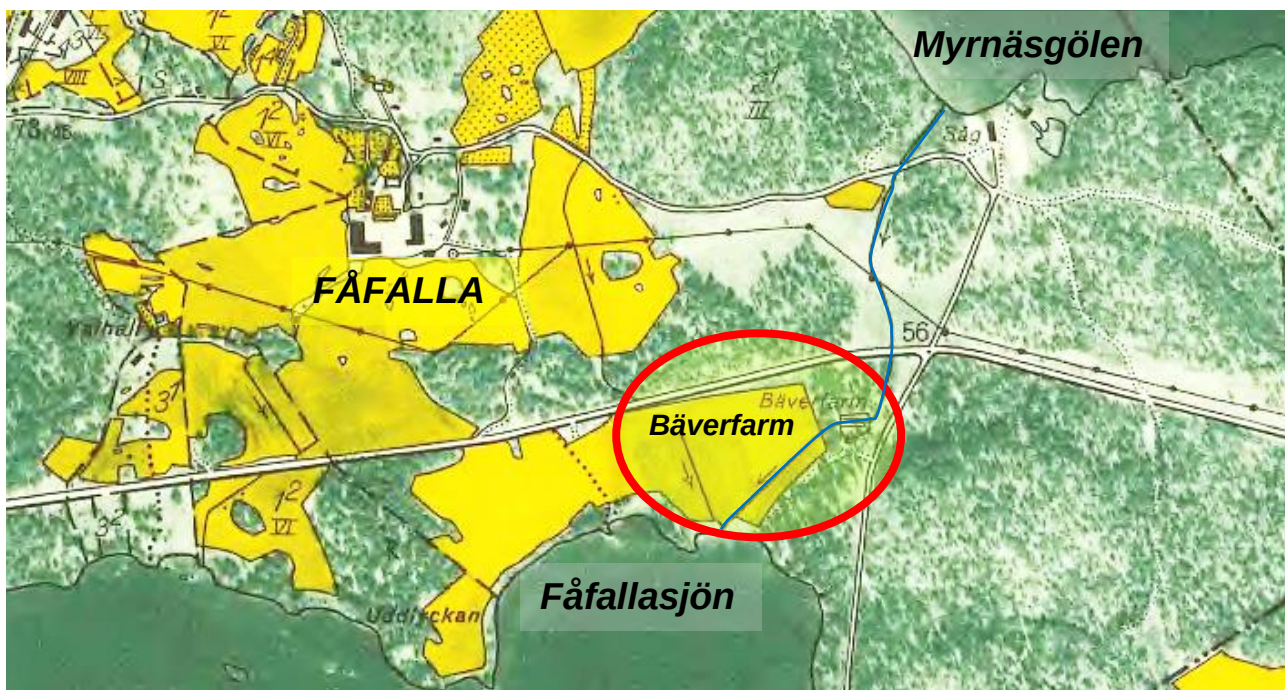
Sumpbävaren har en kroppslängd (huvud och bål) mellan 47 och 57 centimeter, svanslängd av 34 till 40 centimeter och en vikt mellan 5 och 10 kilogram. Pälsen är gråbrun med vit nosspets. De stora gnagartänderna är tydligt tegelröda. Svansen är rund, fjällig och nästan helt naken. Sumpbävaren har bra hörsel och bra känselsinne, den uppfattar rörelser med sina långa morrhår.

Myocastor coypus

Sumpbävrar lever i par eller familjegrupper, som kan växa till små kolonier. Sumpbävaren kan få ungar året om, 2 till 3 kullar per år. Efter ungefär 4 månaders dräktighet föder honan vanligtvis 4 till 6 välutvecklade, seende ungar.

Sumpbäver eller nutria odlades för pälsens skull. Tidigare (åtminstone till omkring 1988) har djur som rymt från pälsfarmar observerats i Småland.

Ekonomiska kartan 8G 0h 1945

Skylt är uppsatt på platsen 2023.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Sumpbäverfarm	1930 – 1940-tal	N58°11,922'	E16°26,135'	1526
Kulturhistorisk lämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Del av resterna av pälsfarmen vid Fåfallasjön.

En av de 36 burarna. Grinden går fortfarande att öppna. Foton SP 2018.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Skärpning	1700 – 1800-tal	N58°12,274'	E16°25,253'	1527
Fornlämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Skärpning 500 m nordost om Fåfalla Larssongården. Foto SP 2022

Omkring 500 m nordost om Fåfalla gård finns en 3 x 3 m stor och 2 m djup skärpning, som bearbetats på svavelkis och spår av kopparkis. Bergarten är en granatförande, grå till lätt ljusröd biotitglimmergnejs. En analys ur prov från varp visar <0,1 ppm Au och <5ppm Ag.

Skärpningar görs i prospekterande syfte för att främst ta reda på omfattningen av malm, om den är brytvärd.

När kopparverksdriften i Åtvidaberg var stor under 1700- och 1800-talen var intresset för malmer stort. Ett flertal skärpningar utfördes, dock med mindre framgång. Fynden har utgjorts av sporadiskt och sparsamt insprängd svavel-, magnet- och kopparkis. Dylika obetydliga skärpningar har utförts i Hannäs socken norr om Röhäll, vid Larum, öster om Hannäs kyrka och vid Fåfalla.

Skylt är uppsatt 2024.

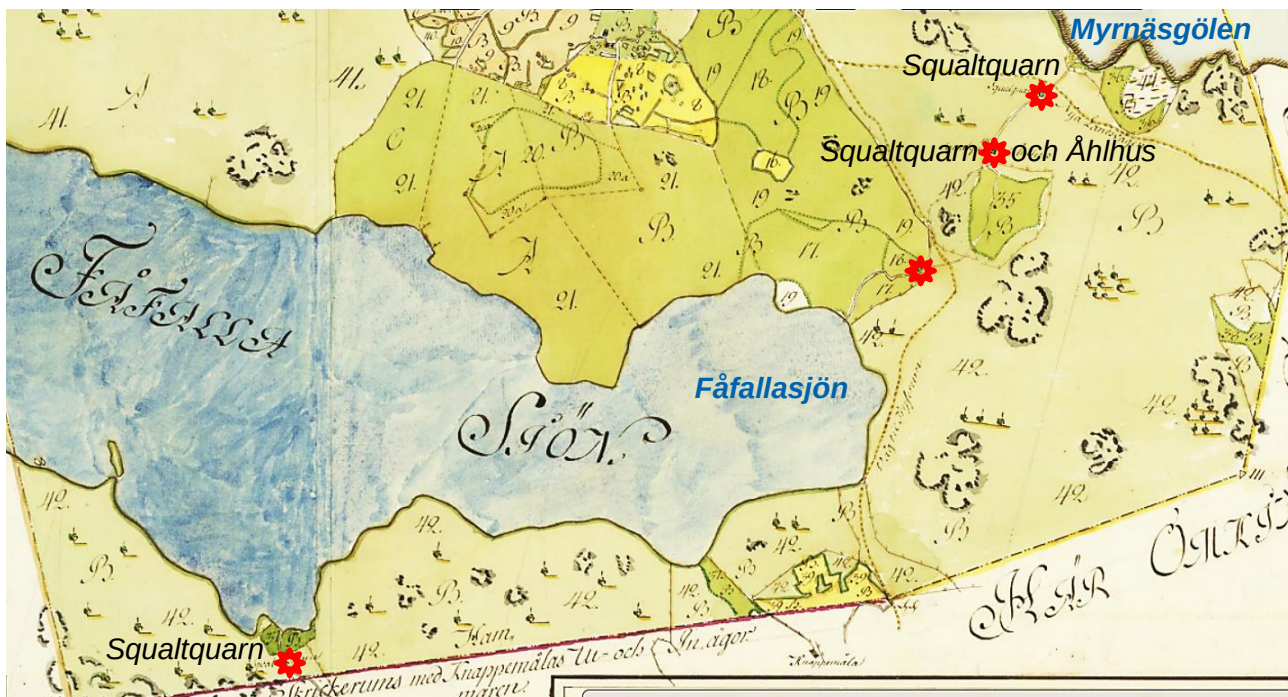
Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Skvaltkvarn	1700 – 1800-tal	N58° 11,519'	E16° 25,368'	1528
Fornlämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

I Storskifteshandlingarna från 1772 för Fåfalla by med två halvhemman, Skattegården och Frälsegården, kan man i beskrivningen läsa:

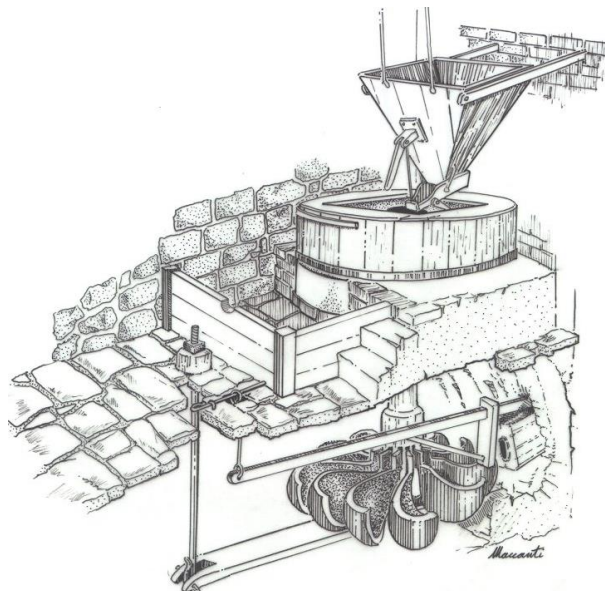
"45. Squalteqvarnar gå allenast höst och vår, och nyttjas efter gammalt därefter är ett litet ålhus, föga värt, nyttjas dock tillhopa."

På Storskifteskartan från 1772 finns inritat

- tre skvaltkvarnar och ett ålhus mellan Myrnäsgölen och Fåfallasjön på Storskifteskartan från 1772, se 1524,
- och en fjärde skvaltkvarn på Hammaren söder om Fåfallasjön, nästan på gränsen till Knappemålas mark.

Skvaltkvarnen eller skvaltän är den enklaste vattendrivna kvarnen för malning av säd. Den förekom i små bäckar och vattendrag. Anläggningen hade ett liggande vattenhjul med vertikal axel till en roterande kvarnsten i ett mindre kvarnhus över. Ovan kvarnhuset låg en fördämning och från denna leddes vattnet till kvarnhjulet i en träränna. Skvaltkvarnen kunde drivas av vattenflödet även i små bäckar med liten fallhöjd.

Skvaltkvarnens funktionssätt.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Skvaltkvarn	1700 – 1800-tal	N58° 11,519'	E16° 25,368'	1528
Fornlämning	Tid	GPS-koordinater WGS84 DDM		Lämning-nr

Koordinaterna är tagna vid bäcken från Axsjön till Fåfallasjön där det är troligt att skvaltkvarnen kan ha stått. Eftersom platsen inte är helt säker har ingen skylt satts upp.

Trolig plats där skvaltkvarnen ungefär kan ha varit placerad. Foto SP 2024.

Hannäs Hembygdsförening

Torpskyltar på Fåfalla

Gravfält Uddlyckan	-	N58°11,508'	E16°25,375'	1529
Fornlämning	Tid	GPS-koordinater		Torp-nr

L2012:7822 Gravfält
Fornlämning

Namn på lämning

-

Beskrivning av lämning

Gravfält, 25x25 m (N-S),
bestående av 5 fornlämningar varav 1 osäker. Dessa utgöres av 1 kvadratisk och 4 närmast runda stensättningar.

Den kvadratiske stensättningen är 7x7 m (NNÖ-SSV) och 0,4-0,5 m h. Fyllning av 0,1-0,5 m st stenar. I centrum en grop 1 m i diam och 0,2 m dj. I denna en kantställd häll, röd granit, 1,1 ml (Ö 40 cg N-V 40cg S), 0,5 m br och 0,1 m tj, lutande 45 cg åt SÖ. Hörnstenar 0,6-1,1 m l, 0,25-0,8 m h och 0,45-0,7 m br. I NÖ synlig kantkedja 0,1 m h av 0,3-0,5 m l stenar.

De närmast runda stensättningarna är 3-5 m i diam och 0,1-0,3 m h. Fyllning av sten eller delvis övertorvad fyllning av 0,1-0,4 m st stenar. En stensättning har i mitten en flat häll 0,7x0,7 m och 0,2 m tj. En anläggning har kantkedja(?) i NNÖ, 0,1 m h av 0,1-0,2 m l stenar.

De 4 säkra anläggningarna är belägna i "rät linje". Den osäkra är belägen i gravfältets NÖ del.

SÖ om gravfältet är odlingsrösen.

Beskrivningen är inte kvalitetssäkrad. Information kan saknas, vara felaktig eller inaktuell. Se även Inventeringsbok.

Terräng kring lämning

Svagt bergskrön på i sjö utskjutande udde. Ekskog.

Centrumkoordinater (SWEREF 99 TM N,E)

N 6451579, E 583885

Fornsök 2024.